

WEEK 15: FILIPINO BILANG DALUYAN NG INTER/MULTIDISIPLINARING DISKURSO AT PANANALIKSIK

Mga Dulog at Teyorya sa Pananaliksik

Ang mga dulog at teorya sa pananaliksik ay nagsisilbing gabay o direksiyon para sa isang mananaliksik kung paano isasagawa ang pag-aaral. Karaniwan, ginagamit ang mga ito bilang batayan upang malaman kung anong mga datos na ang mayroon ang mananaliksik at kung anong proseso ang gagawin upang makakalap pa ng iba pang kinakailangang datos.

Ang Teyorya ng Dating

Ayon kay **Bienvenido Lumbera**, noon pa man ay ginagamit na ng mga mananaliksik, lalo na sa panunuring pampanitikan, ang teorya ng "**Dating**". Sa pamamagitan ng teoryang ito, naipapabatid ng isang manunulat o mananaliksik ang naging epekto at apekto ng isang babasahin sa isang mambabasa.

Ang Teoryang Bakod, Bukod, Buklod

Ipinakilala ni **Elizabeth Morales-Nuncio** ng Pamantasang De La Salle ang isang teorya sa pananaliksik kung saan sinusuri ang mga baryabol sa pamamagitan ng pagtingin sa kanilang "**bakod**" (hangganang o limitasyon), "**bukod**" (pagiging katangi-tangi), at "**buklod**" (koneksyon o pagkakaugnay). Maaaring ihalintulad ang teoryang ito sa paggamit ng Venn Diagram, dahil sa pamamagitan nito, nailalahad ang mga katangian ng magkakaibang baryabol batay sa kung paano sila nililimitahan, at naipakikita ang kanilang pagkakatulad at pagkakaiba. Ang konseptong ito ni

Elizabeth Nuncio ay tinalakay naman ni **Dr. David Michael San Juan** sa kanyang Serye ng Lekturang pangwika noong **2018**.

Sa Serye ng Lekturang pangwika ni **Dr. David Michael San Juan** noong **2018**, tinalakay niya ang mga konsepto ni Elizabeth Nuncio na:

- **Bakod:** Tumutukoy sa konsepto ng heyograpiya; sakop at saklaw, dimensyon at lawak ng nasasakupan; at pisikal na dibisyon.
- **Bukod:** Nangangahulugan ng pagsasantabi o eksklusyon; konsepto ng marginalization.
- **Buklod:** Tumutukoy sa mga espasyo na bukas para sa lahat tulad ng daanan, food court, public CR, at iba pa.

Binanggit din ang aklat ni **Elizabeth Morales-Nuncio** na "Ang Siyudad ng Mall: Ang Bakod, Bukod at Buklod bilang Espasyo at Biswal mula Tabuan hanggang SM City Noth Edsa" na pinagmulan ng mga konseptong ito.

Pagbaklas/Pagbagtas

Ang Pagbaklas/Pagbagtas ay isang teorya o dulong sa pananaliksik na mainam gamitin sa pagsusuri ng mga polisiya, upang mapahusay ang mga ito o pansamantalang isaisantabi. Sa dulong na ito, malayang inihahain ang mga pangyayaring sumasalungat o tumututol sa polisiya, na tinatawag na "pagkalas". Gayunpaman, responsibilidad ng nagsasagawa ng "pagkalas" na magbigay ng matibay at kongkretong datos upang patunayan ang kahinaan ng polisiya. Ayon sa Presentasyon ni **Dr. Michael David San Juan** noong **2018**, ipinaliwanag niya ang mga kaugnay na konsepto:

- Pag-aklas: pagsusuring historikal

- Pagbaklas: pagbuwag sa mga tradisyonal na pag-aaral
- Pagbagtas: paghahapag ng alternatibo; pagtawid sa hinaharap

Ilan sa mga halimbawang pananaliksik na gumamit ng konseptong ito ay ang "Pag-aklas, Pagbaklas, Pagbagtas: Politikal na **Kritisismong Pampanitikan**" ni **Rolando Tolentino** at ang mungkahing pananaliksik ni **San Juan** na "Pag-aklas, Pagbaklas, Pagbagtas sa Patakarang Pangkaularan ng Pilipinas".

Pantayong Pananaw

Ang Pantayong Pananaw ay isang konsepto na pamana ni **Dr. Zeus Salazar (1997)**. Ayon sa kanyang pagbubuo, ang buod nito ay nakasalalay sa panloob na pagkakaugnay-ugnay at pag-uugnay ng iba't ibang aspekto ng isang kabuuang pangkalinangan—tulad ng mga katangian, halagahin, hangarin, kaugalian, pag-aasal, kaalaman, karunungan, at karanasan. Ang kabuuang ito ay nababalot at ipinapahayag sa pamamagitan ng isang wika.

Pagdalumat- Salita

Ayon kay **Propesor Roderick Nuncio** (batay kina **Nuncio** at **Morales, 2004**) ay ang paggamit ng wika sa mataas na antas ng pagteteorya. Ito ay nakabatay sa masusi, kritikal, at analitikal na paggamit ng mga salita na kumakatawan sa mga ideya at kaalaman. Tinitingnan dito ang ugnayan ng salitang-ugat at ang iba't ibang porma ng salita na nagluluwal ng iba't ibang kahulugan. Marami nang mananaliksik ang gumagamit ng ganitong dulong, lalo na mula sa Unibersidad ng Pilipinas, De La Salle University, at Ateneo De Manila University, at nagsisimula na rin sa PUP, Pamantasan ng Lungsod ng Maynila, at Dalubhasang Normal ng Pilipinas.

Sa kanyang lektura, ipinakita rin ni Nuncio ang iba't ibang estilo o paraan sa pagdalumat-salita:

1. **Pag-imbento/Pagkatha ng mga Bagong Salita/Konsepto:** Halimbawa nito ang Pinipinolohiya ni **Covar**, Pantayong Pananaw ni **Zeus Salazar**, Pamathalaan ni **Consolacion Alaras**, at Sarilaysay ni **Rosario Torres-Yu**.
2. **Pagsasalin at Pagdagdag ng Kahulugan:** Halimbawa ang mga salitang kritika, anda, at gahum (mula sa IRC), pati na ang konsepto ng loob at labas.
3. **Pag-aangkop/Rekontekstuwalisasyon:** Kabilang dito ang Sikolohiyang Pilipino ni **Virgilio Enriquez**, ang Kasaysayan bilang "salaysay na may saysay" at "pag-uulat sa sarili," at ang Dating bilang pagdadalumat sa estetikang Filipino ni **Lumbera**.
4. **Pantawang Pananaw:** Konsepto ng kapangyarihan ng tawa bilang kritika at panunuya sa mga nasa kapangyarihan.
5. **Sagandiwa:** (Konseptong kinatha niya kasama ang kanyang asawa) Tumutukoy sa kalikasan ng araling Filipino na multidisiplinari ang lapit, multikultural at multilinggwal ang mga konsiderasyon, at may sanga-sangang talastasang pangkalinangan tungo sa malawak na kapilipinuhan (2004: 167).